

VI

“Ne çok yerler görmüş, ne çok insan tanımişti...”

Homeros, Odysseus hakkında.

Odysseia, I, 3

“Özür dilerim, efendim.” Çarpıştıktan sonra kafasını kaldırdığında Heinrich şapkası kafasından düşmüş şaşırılmış bir adamla karşılaştı. “*Je vous prie pardon. Excusez-moi.*”

Adam kızmıştan çok şaşırılmışa benziyordu.

“Ticaret kelimesinin Fransızcasını düşünüyordum da. Önüme bakmam gerekirdi.” Ciddi görünüşlü, sarışın çırak şapkayı yerden aldı ve dalgın bir şekilde düşünürken elinde tuttu. “Ah! *Les affaires*, tabii ki!” Adamı selamladı. “Teşekkür ederim, efendim. İyi günler.” Kâğıtlarının güvende olup olmadığını kontrol etmek için cebini yokladı, Fransızca alıştırma kitabını yenisinden açtı, yürümeye devam etti ve çarpışmadan önce olduğu gibi kitaba daldı. Adam ağzı açık bir şekilde arkasından bakakaldı.

“*Les affaires de mon cousin sont, sont--*”

Bankada heyecanlı bir şekilde veznedarla konuştu. “*Donnez-moi, s’il vous plait deux cent vingt-huit* — hayır, öyle değil. Yani, *deux cent vingt*—”

“Ne var delikanlı?” Veznedarın alaycı sesi onu kendine getirdi. “Benim önümde bu *parlez-vous* Fransızcasıyla konuşmana gerek yok. Git patronunu kandır, eğer buna dayanabilecek kadar çilginsa tabii. Şimdi, söyle bakalım ne istiyorsun?”

Amsterdam ticaret bölgesindeki insanlar zamanla Mynheer Quien’in sokaklarında Heinrich’in elinde bir kitapla yürüyen silüetine alışmışlardı. Yine de şehrin İngilizce konuşulan bölgesinde bir kilisede görüldüğü ilk Pazar günü şaşkınlıkla karşılanmıştı. Kürsünün yanındaki sıraya oturmuş olan zayıf, temiz giyimli Heinrich, diğerleri tarafından duyulabilecek şekilde kendi kendine konuşurken birden üstüne yönelmiş olan kızgın bakışları fark etti; öfkeli bir İngiliz kadın eğilip ona fısıldayarak “eğer bugünkü vaazı sen veriyorsan neden kürsüye çıkmıyorsun?” dediğinde kendisini arka sıralara geçmek zorunda hissetti.

Arka sıraya geçmesi onun açısından talihsizlikti, çünkü buradan iyi duyamıyordu. Konuşulan hiçbir şeyi anlamasa da İngilizceye yavaş yavaş alışmaya başlamıştı, duyduğu sesleri tekrar ederek dilini alıştırmaya çalışıyordu.

Kısa bir zaman sonra anlamak için çaba sarf etmeden sesli bir şekilde İngilizce romanlar okumaya başladı, ona göre bu yöntem bir dil öğrenmek için gramer kurallarına çalışmaktan daha etkiliydi. Zamanla kelimeler ve sesler aralarında bir bağlantı oluşturuyor ve okuduğu şey hakkında fikir sahibi olmaya başlıyordu.

Bu yöntemi geliştirmesinin bir başka nedeni de dil dersleri için harcayacak parasının olmamasıydı – en azından bir süre için. Arada sırada öğrendiği yeni dilde yazdığı mektup ve ilkokul çocuğu düzeyindeki kompozisyonları düzeltmesi için birini tutuyordu.

Bankada ve postanede sırasını beklerken çalışıyordu. Öğle yemeğini yerken çalışıyordu. Altı ay içinde bir öğretmenden ders alacak kadar para biriktirdi ve İngilizceyi öğrendi. Yeni bir dil öğrenmek onun için nefes almak kadar doğal bir süreçti. Bunu sekiz yaşında babasıyla Latince öğrenmeye başladıktan, on üç yaşında Kalkhorst'taki öğretmeni Carl Andres yeteneğini fark ettikten beridir biliyordu. Andres ona, "İstersen iyi bir dilbilimci olabilirsin, Heinrich. Senin gibi yetenekli birini görmedim," demişti.

İngilizce ve Fransızca öğrendikten sonra İspanyolcasının da üstünden geçti. Amsterdam sokaklarında elinde bir kitapla kulaklarını dikmiş İngilizce, Fransızca ya da İspanyolca birkaç kelime duymak ve pratiğini geliştirmek amacıyla bir yabancıyla muhabbete katılmak için hazır vaziyette dolaşıyordu.

Büyük ve kozmopolit bir şehirde insanlarla tanışmak ve onları gözlemlemek için eline birçok fırsat geçiyordu. Gördüğü ve duyduğu kadarıyla kendi anadilinde yeterli değildi. Kırsal kesimden gelen biri olarak kendini Amsterdamlılarla kıyaslandığında pek çok gramer hatası yaptığını ve kelime dağarcığının yeterli olmadığını fark etti.

Durumunu iyileştirmek adına kendine sıkı bir okuma listesi hazırladı. Çatı katındaki küçük odasında İngilizce, Fransızca ve kendi anadili olan Almanca eserler okudu. Sabah kahvaltısında yulaf lapası, akşam yemeğinde ise en ucuz şekilde karnını doyuracak herhangi sıcak bir şey yiyordu. Ona göre gerçek beslenme kelimeler ve fikirlerden geliyordu. Başka birinin iyi bir şişe şampanyadan alacağı hazzı o, Fransızca yazılmış bir sayfayı anlayabilmekten alıyordu.

Kısa bir zamanda beş dilde ustalaşmıştı, Felemenkçeyi çalışmaya gerek kalmadan doğal rutin içinde öğrenmişti. Bu başarının coşkusu ona hastalığını unutturmuştu. Hiçbir zaman tam

olarak sağlıklı olmadığı bir gerçektir, daha geçen sene kalp damarlarından biri tıkanmış ve kan kusmuştu. Ama şimdi kendini geliştiriyor, gençliğinde mahrum kaldığı eğitime kendi çabalarıyla dönüyordu.

Bir yılda eline 160 dolar geçiyordu; kazancının çoğunuysa kitaplara yatırıyor. Dil kitapları, sözlükler ve romanlar başlıca harcama kalemleriydi. Kısa bir süre sonra bildiği diller arasına İtalyanca ve Portekizceyi de ekledi. Elyazısını geliştirmek için iyi bir öğretmenden ders aldı, güzel bir elyazısının bir kâtip olarak değerini artıracığını biliyordu.

Kendini dil öğrenmeye vermiş, başka her şeyi unutmuşken nasıl olduğunu anlayamadığı bir şekilde babası onu buldu. Arka arkaya yazdığı mektuplarda gururdan eser yoktu, oğlundan para istiyordu. Heinrich mektupları ne kadar görmezden gelmeye çalışsa da gelirinden bir kısmını babasına, Almanya'ya yolladı. Bunu yaparken hissettiği şey tiksintiye benzer bir duyguydu, babası gibi olmayacağına dair kendine söz verdi.

Hızla geçen 1841-1844 yılları arasında üniversiteye gitmiş olsaydı bile kendi kendine sağladığı eğitimin düzeyine erişemeyebilirdi. 23 yaşındaydı ve anlamıştı ki aklını istediği gibi kullanabilir ve disipline edebilirdi. Bir atlet ciğerlerini ve bacaklarını kullanmayı nasıl öğreniyorsa o da beynini kullanmayı öğreniyordu. Başarılı bir iş insanı olmak için yorulmadan ve yılmadan çabalıyordu. Nihai hedefi Truva'yı keşfetmekti ve bu yolda emin adımlarla ilerliyordu. Ücretine gelen en ufak bir zam, ona bu yolda bir adım daha attığını hissettiriyordu; çünkü parayı bu yolda yürüyen bir merdiven olarak işleri hızlandırmak için kullanacaktı. Bu yüzden bütün aklını, yüreğini ve enerjisini daha fazla para kazanmaya koydu.

Yıllar çabucak geçti. Sınırsız bir enerjiye sahipmiş gibi görünüyordu. Bugünün çabalarının yarının fırsatları olduğu-